

KIS-374 – Gl. *corrélation*

(GE – 16 04 90)

Daou ster distag zo d'an termen hervez ma reer gantañ er poellata pe en imbourc'h kantouezel.

A. – *ER POELLATA*

An termen “mab” a gevempleg an termen “tad” ; **kendave g.-où** (Gl. **corrélation**) zo etrezo ; **kendave** aa. pe **kendaveek** aa. (Gl. **corrélatifs**) int an eil d'egile ; daou **gendaveeg g.-où** ez eus anezho.

E damkaniezh an **davegoù** (Gr **ταῦτα** prov~ **τι**, Gl. **relatifs**) gant ARISTOTELES, ez eo ar **c'hendaveeg** an termen kevenep d'an **daveeg** roet : “Un **daveeg** ned eo ar pezh ez eo nemet e-keñver e **gendaveeg** [...] An daougement zo daougement an hanterenn ; an anaout zo anaout an anavezadus ; an anavezadus zo anavezadus evit an anaout.” (HAMELIN.)

HUSSERL a ra **Korrelat** (Br. **kendavead g.-où**, Gl. **corrélat**) eus an termen e kendave gant unan all e maezienn an emouezañ. Sk. : “An ergorad (La. cogitatum, Al. Noema, Gl. noème) zo **kendavead** an ergorañ (La. cogito, Al. Noesis, Gl. noèse)”. Diouzh an dro, e reer, e ster HUSSERL, gant **kendave g.** (Al. **Korrelation**, Gl. **corrélation**), gant **kendaveat** aa., h.a. (sl. ABANNA, “Tri modekadur ar c'hrediñ hervez HUSSERL”, La-01, 1966, pp. 63-74).

B. – *EN IMBOURC'H KANTOUEZEL*

Pa stader un diazalc'h etre argemmadoù div anadenn, e lavarer ez eo **keflen** aa. an div pe ez eus **keflen g.-ioù**, **keflended** b. (Gl. **corrélation**) etrezo (an adanv Gl. **corrélatif** ne vez ket arveret nemeur er ster-mañ). “Mab ur mezeg pe ur milour a c'hell dibab forzh pe vicher ; netra ne vir outañ a vezañ beleg, mañsoner pe varc'hadour red kentoc'h eget mont war vicher e dad ; neoazh e tiskouez ar stadegoù ur **c'heflen** etre etad an tad ha hini ar mab.” (J. DUCLAUX.) **Keflen** a arverer pa vez diglok, laosk, an diazalc'h hag evit aroueziñ derez an diazalc'h end-eeun, ken e komzer eus **gwezhiader keflended** (Gl. **coefficient de corrélation**) da zewerzhañ derez an diazalc'h etre div

argemmenn. E seurt degouezh e ra ar gevredadouriezh anv a **saveleñ stadegel** (Gl. **loi statistique**) pe a **saveleñ duadurel** (Gl. **loi de tendance**).

El Loenoniezh e ra CUVIER anv a **bennaenn ar geflended** (Gl. **principe de corrélation**) ouzh he dezgeriañ evel-henn : “Pep bevedeg a ra un hollenn, un drevn unel ha kloz, he farzhioù o kenglotañ hag o kendeurel d'an hevelep gwered disoc'h dre o c'hendazgwered. Hini anezho ned eo evit kemmañ hep d'ar re all kemmañ ivez ; dre se, pep hini anezho, kemeret en-un, a zitour hag a ziskuilh ar re all.” En degouezh-mañ ez eur aotreet da gomz a **saveleñ gensavel** (Gl. **loi coexistentielle**), a **saveleñ emframmel** (Gl. **loi structurale**), sl. *Emsav* 71, 1972, p. 363, pep parzh eus an hollenn o vezañ ur **c'heflenad** (Gl. **coexistant structural**), sl. KIS-087, La-05, 1972, pp. 56 hh.

Diwar skouer ar Sz. hag ar Gl. e c'haller luniañ ur verb **keflenañ** (Sz. **to correlate**, Gl. **corréler**), gant daou gemeradur : a) savelañ keflended etre div anadenn, sk. : “Aozerion 'zo a venn **keflenañ** kresk an emlazhañ e Breizh gant dilez ar brezhoneg.” b) bezañ keflen, a-zivout anadennoù, sk. : “**Keflenet** start eo digresk an dorzhellegezh hag araokaat ar vezekniezh ; **keflenet** laosk en eneb digresk an alkoolegezh hag uhelaat ar barr bevañ.” Er c'hemeradur-mañ e vez kenkoulz ober gant **keflen (da)**.

Pa vez klok, jedoniell rik, an diazalc'h etre div argemmenn, kentoc'h eget gant **keflen-** e reer gant **kevreizh-**. “Daou gementad a lavarar zo **kevreizh** (Gl. **en relation l'une avec l'autre**) pa vez d'an eil ur werzhad savelet evit pep werzhad eus eben. E se ez eus **kevreizh** b. pe **kevreizhded** b. (Gl. **relation**) etre gorread ar c'helc'h ha regad e skin.” (J. DUCLAUX.) Derc'hennet e vez ar **gevreizh** gant ar **gevreizhenn** (Gl. **fonction**), sl. Da-63, pp. 22, 23 & Da-64, p. 35 ; da skouer, ar **gevreizh** dezgeriet amañ diaraok a zerc'hennet dre ar gevreizhenn $S = \pi R^2$, S, gorread ar c'helc'h, hag R, regad e skin, o vezañ an div argemmenn **gevreizh**. Kenderc'hel a ra an aozer : “Daou gementad zo **keflen** (Gl. **liées par une corrélation**) pa vez ur c'heñver well-wazh etre gwerzhadoù an eil ha gwerzhadoù egile [...] Lakaat a reomp en deus an arnodenned talvoudegezh drezañ e-unan. [...] Goude e atersiñ-diatersiñ, en em glev ar juri war an notenn da reiñ dezhañ [...]. **Kevreizh** pe **geflen** (Gl. **relation** ou **corrélation**) ?”